

EL

EL

EL

ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΤΩΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΩΝ ΚΟΙΝΟΤΗΤΩΝ

Βρυξέλλες, 16.7.2008
COM(2008) 466 τελικό

ΠΡΑΣΙΝΗ ΒΙΒΛΟΣ

Τα δικαιώματα δημιουργού στην οικονομία της γνώσης

ΠΡΑΣΙΝΗ ΒΙΒΛΟΣ

Τα δικαιώματα δημιουργού στην οικονομία της γνώσης

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

1.	Εισαγωγή.....	3
1.1.	Ο σκοπός της Πράσινης Βίβλου	3
1.2.	Το πεδίο εφαρμογής της Πράσινης Βίβλου	4
2.	Γενικά ζητήματα	5
3.	Εξαιρέσεις: Επιμέρους ζητήματα.....	6
3.1.	Εξαιρέσεις για τις βιβλιοθήκες και τα αρχεία.....	7
3.1.1.	Ψηφιοποίηση (διαφύλαξη).....	8
3.1.2.	Διάθεση ψηφιοποιημένων έργων	10
3.1.3.	Ορφανά έργα.....	11
3.2.	Η εξαίρεση προς όφελος των ατόμων με αναπηρία.....	13
3.3.	Διάδοση έργων για εκπαιδευτικούς και ερευνητικούς.....	16
3.4.	Περιεχόμενο που δημιουργείται από χρήστες.....	20
4.	Πρόσκληση για την υποβολή παρατηρήσεων.....	22

1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

1.1. Ο σκοπός της Πράσινης Βίβλου

Σκοπός της παρούσας Πράσινης Βίβλου είναι η τροφοδότηση των συζητήσεων για το πώς θα επιτυγχάνεται με τον καλύτερο τρόπο η διάδοση των γνώσεων για την έρευνα, την επιστήμη και την εκπαίδευση σε επιγραμμικό περιβάλλον. Στην Πράσινη Βίβλο επιχειρείται η ανάπτυξη σειράς ζητημάτων που σχετίζονται με τον ρόλο των δικαιωμάτων δημιουργού στην «οικονομία της γνώσης»¹ και με αυτήν επιδιώκεται η εγκαινίαση διαβούλευσης γύρω από τα εν λόγω ζητήματα.

Η Πράσινη Βίβλος αποτελείται κατά βάση από δύο μέρη. Το πρώτο μέρος αφορά γενικά ζητήματα σχετικά με τις εξαιρέσεις στα αποκλειστικά δικαιώματα που θεσπίστηκαν με τη βασική πράξη της νομοθεσίας της ΕΕ σχετικά με τα δικαιώματα δημιουργού, δηλαδή με την οδηγία 2001/29/EK για την εναρμόνιση ορισμένων πτυχών του δικαιώματος του δημιουργού και συγγενικών δικαιωμάτων στην κοινωνία της πληροφορίας (στο εξής: «η οδηγία»)². Η άλλη πράξη της νομοθεσίας περί των δικαιωμάτων δημιουργού που παρουσιάζει ενδιαφέρον για την οικονομία της γνώσης, δηλαδή η οδηγία 96/9/EK σχετικά με τη νομική προστασία των βάσεων δεδομένων³, έχει ήδη αναλυθεί σε αυτοτελή έκθεση⁴. Παρόλα αυτά, ορισμένες πτυχές της εν λόγω οδηγίας, όπως εξαιρέσεις και περιορισμοί, θα εξετασθούν επίσης στην παρούσα έκθεση.

Το δεύτερο μέρος αφορά ειδικά ζητήματα τα οποία σχετίζονται με τις εξαιρέσεις και τους περιορισμούς με τη μεγαλύτερη σημασία για τη διάδοση της γνώσης και με το ερώτημα αν είναι σκόπιμο οι εξαιρέσεις αυτές να εξελίσσονται στην εποχή της ψηφιακής διάδοσης.

Στην Πράσινη Βίβλο αναλύονται όλα τα ζητήματα κατά τρόπον ισόρροπο και λαμβάνεται υπόψη η οπτική γωνία των εκδοτών, των βιβλιοθηκών, των εκπαιδευτικών ιδρυμάτων, των μουσείων, των αρχείων, των ερευνητών, των ατόμων με αναπηρία και του κοινού εν γένει.

---

¹ Ο όρος «οικονομία της γνώσης» χρησιμοποιείται κοινώς για την περιγραφή της οικονομικής δραστηριότητας που δεν στηρίζεται σε «φυσικούς» πόρους (όπως η γη ή τα ορυκτά) αλλά σε διανοητικούς πόρους, όπως η τεχνογνωσία και η εμπειρογνωμοσύνη. Βασική αρχή της οικονομίας της γνώσης είναι το ότι η γνώση και η παιδεία (που αποκαλούνται επίσης «ανθρώπινο κεφάλαιο») μπορούν να αντιμετωπισθούν ως εμπορικό στοιχείο ενεργητικού ή ως εκπαιδευτικά και διανοητικά προϊόντα και υπηρεσίες που μπορούν να εξάγονται αποφέροντας απόδοση υψηλής αξίας. Είναι προφανές ότι η οικονομία της γνώσης είναι μάλλον περισσότερο σημαντική για τις περιοχές με πενιχρούς φυσικούς πόρους.

² Οδηγία 2001/29/EK του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 22ας Μαΐου 2001, για την εναρμόνιση ορισμένων πτυχών του δικαιώματος του δημιουργού και συγγενικών δικαιωμάτων στην κοινωνία της πληροφορίας, ΕΕ L 167 της 22.6.2001, σ. 10-19. Το 2007, η Επιτροπή δημοσίευσε έκθεση στην οποία εξεταζόταν ο τρόπος μεταφοράς των άρθρων 5, 6 και 8 της οδηγίας από τα κράτη μέλη στην εθνική τους νομοθεσία, καθώς και ο τρόπος εφαρμογής τους από τα εθνικά δικαστήρια, βλ. την έκθεση σχετικά με την εφαρμογή της οδηγίας για την εναρμόνιση ορισμένων πτυχών του δικαιώματος του δημιουργού και συγγενικών δικαιωμάτων στην κοινωνία της πληροφορίας (2001/29/EK), που είναι διαθέσιμη στη διεύθυνση [http://ec.europa.eu/internal_market/copyright/copyright-info_en.htm](http://ec.europa.eu/internal_market/copyright/copyright-info/copyright-info_en.htm)

³ Οδηγία 96/9/EOK του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 11ης Μαρτίου 1996, σχετικά με τη νομική προστασία των βάσεων δεδομένων, ΕΕ L 77 της 27.3.1996, σ. 20-28.

⁴ http://ec.europa.eu/internal_market/copyright/prot-databases/prot-databases_en.htm

1.2. Το πεδίο εφαρμογής της Πράσινης Βίβλου

Στο πλαίσιο της επανεξέτασης της ενιαίας αγοράς⁵, η Επιτροπή υπογράμμισε την ανάγκη να προαχθεί η ελεύθερη κυκλοφορία των γνώσεων και της καινοτομίας ως η «Πέμπτη ελευθερία» στην ενιαία αγορά. Η Πράσινη Βίβλος θα εστιασθεί στο πώς το ερευνητικό, επιστημονικό και εκπαιδευτικό υλικό διαχέεται στο κοινό και στο κατά πόσον οι γνώσεις κυκλοφορούν ελεύθερα στο πλαίσιο της εσωτερικής αγοράς. Εντούτοις, η Πράσινη Βίβλος δεν αφορά αποκλειστικά και μόνο το επιστημονικό και εκπαιδευτικό υλικό. Κάθε υλικό που δεν εμπίπτει στις προαναφερθείσες κατηγορίες αλλά είναι χρήσιμο για τη διεύρυνση των γνώσεων περιλαμβάνεται ομοίως στο πεδίο εφαρμογής της παρούσας Πράσινης Βίβλου.

Το «κοινό» με το οποίο ασχολείται η παρούσα Πράσινη Βίβλος συμπεριλαμβάνει τους επιστήμονες, τους ερευνητές, τους σπουδαστές, αλλά και τα άτομα με αναπηρία και τους πολίτες γενικότερα, οι οποίοι ενδιαφέρονται να βελτιώσουν το επίπεδο των γνώσεων και της μόρφωσής τους μέσω της χρήσης του Διαδικτύου. Η ευρύτερη διάδοση των γνώσεων συντελεί στη διαμόρφωση κοινωνιών με λιγότερους αποκλεισμούς και περισσότερη συνοχή και προάγει την ισότητα ευκαιριών σε συμπόρευση με τις προτεραιότητες της επερχόμενης ανανεωμένης Κοινωνικής Ατζέντας.

Η ύπαρξη υψηλού βαθμού προστασίας των δικαιωμάτων δημιουργού έχει καθοριστική σημασία για τη διανοητική δημιουργία. Τα δικαιώματα δημιουργού διασφαλίζουν τη διατήρηση και ανάπτυξη της δημιουργικότητας προς το συμφέρον των δημιουργών, των παραγωγών, των καταναλωτών και του κοινού γενικά. Είναι απαραίτητο ένα αυστηρό και αποτελεσματικό σύστημα για την προστασία των δικαιωμάτων δημιουργού και συγγενικών δικαιωμάτων έτσι ώστε να παρέχεται σε δημιουργούς και παραγωγούς ανταμοιβή για τις δημιουργικές τους προσπάθειες και συγχρόνως να ενθαρρύνονται παραγωγοί και εκδότες να επενδύουν σε δημιουργικά έργα (βλ. τις αιτιολογικές σκέψεις 10 και 11 της οδηγίας). Ο κλάδος των εκδόσεων συμβάλλει σημαντικά στην ευρωπαϊκή οικονομία⁶. Τα δικαιώματα δημιουργού συνιστούν επίσης πολιτική που συμβαδίζει με την επιτακτική ανάγκη ενίσχυσης της προόδου και της καινοτομίας. Η Επιτροπή επιδιώκει να καταγράψει τις απόψεις των ερευνητών σχετικά με τους νέους τρόπους παροχής ψηφιακού περιεχομένου. Οι νέες αυτές μέθοδοι παροχής θα πρέπει να επιτρέπουν σε καταναλωτές και ερευνητές να προσπελαίνουν προστατευόμενο περιεχόμενο υπό συνθήκες πλήρους σεβασμού των δικαιωμάτων δημιουργού.

Οι ισχύοντες νόμοι για τα δικαιώματα δημιουργού επιχειρούσαν κατά παράδοση να επιτύχουν ισορροπία μεταξύ της διασφάλισης ανταμοιβής για παρελθούσα δημιουργία και επενδύσεις και της μελλοντικής διάδοσης προϊόντων γνώσης, με την καθιέρωση καταλόγου εξαιρέσεων και περιορισμών, ούτως ώστε να επιτρέπονται ορισμένες ειδικές δραστηριότητες οι οποίες αφορούν την επιστημονική έρευνα, το έργο των βιβλιοθηκών και τα άτομα με αναπηρία. Σχετικά με το θέμα αυτό, η οδηγία προβλέπει εξαντλητικό κατάλογο εξαιρέσεων και περιορισμών. Πλην όμως, οι εξαιρέσεις αυτές δεν έχουν υποχρεωτική ισχύ για τα κράτη μέλη και, ακόμη και όταν θεσπίζονται εξαιρέσεις σε εθνικό επίπεδο, τα κράτη μέλη έχουν σε

⁵ COM 2007 724 τελικό της 20.11.2007 - Ενιαία αγορά για την Ευρώπη του 21ου αιώνα

⁶ Σύμφωνα με έρευνα που πραγματοποίησε η Ευρωπαϊκή Ομοσπονδία Εκδοτών, τα ετήσια έσοδα από τις πωλήσεις εκδοθέντων βιβλίων ανήλθαν σε 22.268 εκατομμύρια ευρώ το 2004. Το 2004 δημοσιεύτηκαν πάνω από 620.000 νέα βιβλία ή νέες εκδόσεις, ενώ 123.000 άτομα περίπου απασχολούνται πλήρως στον κλάδο της έκδοσης βιβλίων. Βλ. <http://www.fep-fee.be/>

πολλές περιπτώσεις διατυπώσει εξαιρέσεις κατά τρόπο συσταλτικότερο από αυτόν που επιτρέπει η οδηγία.

2. ΓΕΝΙΚΑ ΖΗΤΗΜΑΤΑ

Η οδηγία έχει εναρμονίσει το δικαίωμα αναπαραγωγής, το δικαίωμα παρουσίασης στο κοινό, το δικαίωμα διάθεσης στο κοινό και το δικαίωμα διανομής. Η βασική αρχή που διέτρεχε την προσπάθεια εναρμόνισης ήταν η παροχή υψηλού επιπέδου προστασίας στους δικαιούχους. Ως εκ τούτου, η έκταση των αποκλειστικών δικαιωμάτων οριζόταν με πολύ μεγάλη ευρύτητα. Ορισμένοι ενδιαφερόμενοι εκφράζουν επιφυλάξεις για το κατά πόσον η καθιέρωση αποκλειστικών δικαιωμάτων συνεπάγεται δίκαιο μερίδιο επί των εσόδων για όλες τις κατηγορίες δικαιούχων. Οι δημιουργοί (π.χ. συνθέτες, σκηνοθέτες κινηματογραφικών ταινιών και δημοσιογράφοι) και, ιδίως, οι ερμηνευτές υποστηρίζουν ότι δεν έχουν αποκομίσει άξιο λόγου εισόδημα από την άσκηση του νέου δικαιώματος της «διάθεσης στο κοινό» σε σχέση με την επιγραμμική (online) εκμετάλλευση των έργων τους.

Πέραν της προσαρμογής των αποκλειστικών δικαιωμάτων στο επιγραμμικό περιβάλλον, η οδηγία καθιέρωσε εξαντλητικό κατάλογο εξαιρέσεων στην προστασία των δικαιωμάτων δημιουργού, παρά το γεγονός ότι δεν υπήρχε σχετική διεθνής υποχρέωση. Ο πρωταρχικός λόγος για τη θέσπιση ενός τέτοιου καταλόγου εξαιρέσεων φαίνεται να είναι η περιστολή της ευχέρειας των κρατών μελών να θεσπίζουν νέες εξαιρέσεις ή να επεκτείνουν το πεδίο εφαρμογής των υφιστάμενων εξαιρέσεων πέραν εκείνου που επιτρέπει η οδηγία. Σταδιακά, στο πλαίσιο του νομοθετικού έργου, τα κράτη μέλη θέσπισαν τον τρέχοντα κατάλογο, που αποτελείται από μία υποχρεωτική εξαίρεση και 20 προαιρετικές εξαιρέσεις.

Οι όροι που ισχύουν για την εφαρμογή των εξαιρέσεων είναι διατυπωμένοι μάλλον γενικόλογα. Θα μπορούσε να υποστηριχθεί κανείς ότι η τακτική που επέλεξαν οι συντάκτες παρέχει στα κράτη μέλη μεγάλα περιθώρια ευελιξίας για την υλοποίηση των εξαιρέσεων που περιλαμβάνει η οδηγία. Εκτός από την εξαίρεση σχετικά με τη μεταβατικού χαρακτήρα αντιγραφή, η εθνική νομοθεσία μπορεί να είναι πιο περιοριστική σε σύγκριση με την οδηγία όσον αφορά την έκταση των εξαιρέσεων. Ο κατάλογος εξαιρέσεων που περιέχει η οδηγία έχει οδηγήσει στην επίτευξη κάποιου βαθμού εναρμόνισης· η κατάρτιση εξαντλητικού καταλόγου εξαιρέσεων δεν επιτρέπει στα κράτη μέλη να διατηρούν σε ισχύ ή να θεσπίζουν εξαιρέσεις που δεν περιλαμβάνονται στον κατάλογο.

Επιπλέον, το άρθρο 5 παράγραφος 5 της οδηγίας ορίζει ότι οι εξαιρέσεις και οι περιορισμοί που επιτρέπει η οδηγία εφαρμόζονται μόνο σε ορισμένες ειδικές περιπτώσεις οι οποίες δεν αντίκεινται στην κανονική εκμετάλλευση του έργου ή άλλου προστατευομένου αντικειμένου και δεν θίγουν αδικαιολογήτως τα έννομα συμφέροντα του δικαιούχου. Η συγκεκριμένη διάταξη είναι γνωστή ως «τριπλή προϋπόθεση».

Η διατύπωση του άρθρου 5 παράγραφος 5 απηχεί τις διεθνείς υποχρεώσεις της Κοινότητας στον τομέα των δικαιωμάτων δημιουργού και των συγγενικών δικαιωμάτων. Η «τριπλή προϋπόθεση» καθορίζεται με ανάλογη διατύπωση στο 9 παράγραφος 2 της Σύμβασης της Βέρνης⁷, ενώ ακόμη σημαντικότερη είναι η θέσπισή της στο άρθρο 13 της Συμφωνίας για τα

---

⁷ Μολονότι η Κοινότητα δεν είναι συμβαλλόμενο μέρος της σύμβασης της Βέρνης (ούτε θα ήταν δυνατό να είναι, καθώς μόνον κράτη μπορούν να είναι μέλη της Ένωσης της Βέρνης), υποχρεούται να σέβεται την εν λόγω σύμβαση δυνάμει του άρθρου 9 της συμφωνίας TRIPS.

δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας στον τομέα του εμπορίου (στο εξής: «συμφωνία TRIPS»)⁸, της οποίας η Κοινότητα είναι συμβαλλόμενο μέρος⁹. Συνεπώς, η «τριπλή προϋπόθεση» αποτελεί μέρος των διεθνών κανόνων για τα δικαιώματα δημιουργού, τους οποίους η Κοινότητα και τα κράτη μέλη της οφείλουν να σέβονται. Έχει δε καταστεί σημείο αναφοράς για κάθε περιορισμό δικαιωμάτων δημιουργού¹⁰.

Ερωτήματα:

- (1) Είναι σκόπιμο να υπάρξει ενθάρρυνση ή κατευθυντήριες γραμμές για συμβατικές ρυθμίσεις μεταξύ δικαιούχων και χρηστών με σκοπό την εφαρμογή των εξαιρέσεων στον τομέα των δικαιωμάτων δημιουργού;
- (2) Είναι σκόπιμο να υπάρξει ενθάρρυνση, κατευθυντήριες γραμμές ή πρότυπες άδειες για συμβατικές ρυθμίσεις μεταξύ δικαιούχων και χρηστών σχετικά με άλλα θέματα που δεν καλύπτονται από εξαιρέσεις στον τομέα των δικαιωμάτων δημιουργού;
- (3) Είναι επαρκής η προσέγγιση η οποία στηρίζεται σε κατάλογο μη υποχρεωτικών εξαιρέσεων, αν ληφθούν υπόψη οι εξελισσόμενες τεχνολογίες του Διαδικτύου και οι επικρατούσες οικονομικές και κοινωνικές προσδοκίες;
- (4) Μήπως ορισμένες κατηγορίες εξαιρέσεων είναι σκόπιμο να καταστούν υποχρεωτικές προκειμένου να εξασφαλισθεί μεγαλύτερη ασφάλεια δικαίου και καλύτερη προστασία όσων ωφελούνται από τις εν λόγω εξαιρέσεις;
- (5) Αν ναι, ποιες κατηγορίες;

3. ΕΞΑΙΡΕΣΕΙΣ: ΕΠΙΜΕΡΟΥΣ ΖΗΤΗΜΑΤΑ

Η Πράσινη Βίβλος εστιάζεται στις εξαιρέσεις που ισχύουν για τα δικαιώματα δημιουργού και οι οποίες έχουν τη μεγαλύτερη σημασία για τη διάδοση της γνώσης. Πρόκειται για τις εξής εξαιρέσεις:

- εξαίρεση προς όφελος των βιβλιοθηκών και των αρχείων·

---

⁸ Η εν λόγω συμφωνία περιλαμβάνεται στο παράρτημα ΙΓ της συμφωνίας για την ίδρυση του Παγκόσμιου Οργανισμού Εμπορίου.

⁹ Το άρθρο 13 της συμφωνίας TRIPS, που τιτλοφορείται «Περιορισμοί και εξαιρέσεις», αποτελεί τη γενική ρήτρα εξαίρεσης η οποία ισχύει για τα αποκλειστικά δικαιώματα των κατόχων δικαιωμάτων δημιουργού. Το άρθρο 13 της συμφωνίας TRIPS έχει ερμηνευθεί σε απόφαση του Οργάνου Επίλυσης Διαφορών του ΠΟΕ αναφορικά με το άρθρο 110 παράγραφος 5 του νόμου των ΗΠΑ περί των δικαιωμάτων δημιουργού. Η ειδική ομάδα που έκρινε την υπόθεση απεφάνθη ότι η έκταση οποιασδήποτε επιτρεπτής εξαίρεσης βάσει του άρθρου 13 πρέπει να είναι αυστηρά οριοθετημένη και να περιορίζεται σε χρήση de minimis. Οι τρεις σχετικές προϋποθέσεις, ήτοι (1) ορισμένες ειδικές περιπτώσεις· (2) έλλειψη αντίθεσης με την κανονική εκμετάλλευση του έργου· και (3) έλλειψη αδικαιολόγητης προσβολής των έννομων συμφερόντων του δικαιούχου, ισχύουν σωρευτικώς.

¹⁰ Βλ. την απόφαση του Οργάνου Επίλυσης Διαφορών του ΠΟΕ στην υπόθεση *Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής - Άρθρο 110 παράγραφος 5 του νόμου των ΗΠΑ περί των δικαιωμάτων δημιουργού*, WT/DS160/R, της 15^{ης} Ιουνίου 2000.

- εξαίρεση που επιτρέπει τη διάδοση έργων για διδακτικούς και ερευνητικούς σκοπούς·
- εξαίρεση προς όφελος των ατόμων με αναπηρία·
- πιθανή εξαίρεση για το περιεχόμενο που δημιουργείται από τους χρήστες.

3.1. Εξαιρέσεις για τις βιβλιοθήκες και τα αρχεία

Σε ό,τι αφορά τις βιβλιοθήκες και τις άλλες παρεμφερείς οντότητες, έχουν ανακύψει δύο ζητήματα καίριας σημασίας: η παραγωγή ψηφιακών αντιγράφων υλικού που αποτελεί μέρος των συλλογών των βιβλιοθηκών και η ηλεκτρονική παράδοση τέτοιων αντιγράφων σε χρήστες. Η ψηφιοποίηση βιβλίων, οπτικοακουστικού υλικού και άλλου περιεχομένου μπορεί να εξυπηρετήσει διττό σκοπό: τη διαφύλαξη του περιεχομένου προς όφελος των μελλοντικών γενεών και την επιγραμμική του διάθεση σε τελικούς χρήστες.

Βάσει του ισχύοντος νομικού καθεστώτος, οι βιβλιοθήκες και τα αρχεία δεν απολαύουν καθολικής εξαίρεσης στο δικαίωμα αναπαραγωγής. Η αναπαραγωγή επιτρέπεται μόνο σε συγκεκριμένες περιπτώσεις, οι οποίες πιθανόν καλύπτουν ορισμένες πράξεις που είναι αναγκαίες για τη διαφύλαξη των έργων που περιλαμβάνονται στους καταλόγους των βιβλιοθηκών. Από την άλλη πλευρά, η εξαίρεση που ισχύει για τις βιβλιοθήκες και οι εθνικές διατάξεις που τη θέτουν σε εφαρμογή δεν είναι πάντα σαφείς όσον αφορά ορισμένα ζητήματα, όπως η «μεταβολή μορφότυπου» (format-shifting) ή ο αριθμός αντιγράφων που επιτρέπεται να δημιουργούνται βάσει της συγκεκριμένης εξαίρεσης. Λεπτομερείς ρυθμίσεις για τα ζητήματα αυτά απορρέουν από τις αποφάσεις που λαμβάνονται σε εθνικό επίπεδο στο πλαίσιο της νομοθετικής πολιτικής. Μερικά κράτη μέλη έχουν θεσπίσει περιοριστικούς κανόνες για τον αριθμό αντιγράφων που μπορούν να δημιουργούν οι βιβλιοθήκες.

Κατά τα τελευταία έτη, οι βιβλιοθήκες και άλλες οντότητες κοινής ωφέλειας ενδιαφέρονται ολοένα και περισσότερο όχι μόνο για τη διαφύλαξη (ψηφιοποίηση) των έργων, αλλά και για την παροχή επιγραμμικής πρόσβασης στις συλλογές τους. Οι βιβλιοθήκες υποστηρίζουν ότι, εάν θεσπισθεί η δυνατότητα αυτή, οι ερευνητές δεν θα είναι υποχρεωμένοι να επισκέπτονται τους χώρους των βιβλιοθηκών και των αρχείων, αλλά θα μπορούν με ευκολία να ανευρίσκουν και να αντλούν τις πληροφορίες που χρειάζονται μέσω του Διαδικτύου. Εξάλλου, οι εκδότες δηλώνουν ότι προβαίνουν στην ψηφιοποίηση των έργων των καταλόγων τους ενόψει της συγκρότησης αμφίδρομων επιγραμμικών βάσεων δεδομένων μέσω των οποίων το υλικό αυτό μπορεί με ευκολία να αντληθεί από τον χρήστη μέσω του προσωπικού του υπολογιστή¹¹. Για τις εν λόγω υπηρεσίες απαιτείται η καταβολή συνδρομητικού τέλους.

Με βάση την ισχύουσα νομοθεσία για τα δικαιώματα δημιουργού, οι προστιτές στο κοινό βιβλιοθήκες, τα εκπαιδευτικά ιδρύματα, τα αρχεία και τα μουσεία απολαύουν δύο εξαιρέσεων, οι οποίες καθορίζονται στην οδηγία για τα δικαιώματα δημιουργού:

¹¹ Παραδείγματος χάρη, η εταιρεία Elsevier, η οποία εκδίδει 2200 έντυπα, έχει δημιουργήσει την υπηρεσία ScienceDirect, μέσω της οποίας 10 εκατομμύρια επιστήμονες και ερευνητές έχουν πρόσβαση μέσω του προσωπικού τους υπολογιστή σε υπηρεσία που προσφέρει 8,7 εκατομμύρια άρθρα που έχουν δημοσιευθεί σε έντυπα. Το 2004, η Elsevier εγκαινίασε τη βάση δεδομένων "Scopus", η οποία καλύπτει 16.000 έντυπα όλων των σημαντικών εκδοτών που δραστηριοποιούνται στον χώρο των επιστημονικών, τεχνολογικών και ιατρικών εκδόσεων. Επιπλέον παρέχει την επιγραμμική υπηρεσία "MD Consult", η οποία απευθύνεται σε επαγγελματίες του κλάδου φροντίδας υγείας και στην οποία είναι συγκεντρωμένο το βασικό υλικό από τον χώρο της ιατρικής.

- εξαίρεση στο δικαίωμα αναπαραγωγής για ειδικές πράξεις αναπαραγωγής με τις οποίες δεν επιδιώκεται εμπορικός σκοπός (άρθρο 5 παράγραφος 2 στοιχείο γ) της οδηγίας) και
- συσταλτικά διατυπωμένη εξαίρεση στο δικαίωμα παρουσίασης στο κοινό και στο δικαίωμα διάθεσης με σκοπό την έρευνα ή την ιδιωτική μελέτη μέσω εξειδικευμένων τερματικών στους χώρους τέτοιων ιδρυμάτων (άρθρο 5 παράγραφος 3 στοιχείο ιδ) της οδηγίας).

3.1.1. Ψηφιοποίηση (διαφύλαξη)

Η εξαίρεση στο δικαίωμα αναπαραγωγής περιορίζεται σε «ειδικές πράξεις αναπαραγωγής». Συνεπώς, το άρθρο 5 παράγραφος 2 στοιχείο γ) είναι αξιοσημείωτο υπό την έννοια ότι αποτελεί τη μόνη εξαίρεση η οποία αναφέρεται ρητώς στο πρώτο σκέλος της «τριπλής προϋπόθεσης», όπως έχει κωδικοποιηθεί στο άρθρο 5 παράγραφος 5 της οδηγίας, διάταξη που ορίζει ότι οι εξαιρέσεις πρέπει να εφαρμόζονται μόνο σε «ορισμένες ειδικές περιπτώσεις». Αντιστοίχως, όπως επισημαίνεται στην αιτιολογική σκέψη υπ' αριθ. 40 της οδηγίας, η εξαίρεση αυτή θα πρέπει να περιορίζεται σε ορισμένες ειδικές περιπτώσεις και να μην καλύπτει τις περιπτώσεις χρήσης που γίνεται στο πλαίσιο της διανομής προστατευόμενων έργων ή φωνογραφημάτων σε ανοικτή γραμμή.

Επομένως, η προσεκτική διατύπωση της συγκεκριμένης εξαίρεσης φαίνεται να σημαίνει ότι δεν παρέχει στις βιβλιοθήκες ή σε άλλες οντότητες που απολαύουν της εξαίρεσης καθολική εξαίρεση στο δικαίωμα αναπαραγωγής. Αναπαραγωγή επιτρέπεται μόνο σε ειδικές περιπτώσεις, έννοια που θα μπορούσε να υποστηριχθεί ότι καλύπτει ορισμένες πράξεις που είναι αναγκαίες για τη διαφύλαξη των έργων που περιλαμβάνονται στους καταλόγους των βιβλιοθηκών. Από την άλλη πλευρά, η εν λόγω εξαίρεση δεν εμπεριέχει σαφείς κανόνες όσον αφορά ορισμένα ζητήματα, όπως η «μεταβολή μορφότυπου» (format-shifting) ή ο αριθμός αντιγράφων που επιτρέπεται να δημιουργούνται βάσει της συγκεκριμένης εξαίρεσης. Λεπτομερείς ρυθμίσεις για τα ζητήματα αυτά απορρέουν από τις αποφάσεις που λαμβάνονται σε εθνικό επίπεδο στο πλαίσιο της νομοθετικής πολιτικής.

Ορισμένα κράτη μέλη έχουν θεσπίσει περιοριστικούς κανόνες για τον αριθμό αντιγράφων που μπορούν να δημιουργούν οι βιβλιοθήκες. Η κυβέρνηση του Ηνωμένου Βασιλείου διεξάγει ήδη διαβουλεύσεις¹² με σκοπό την τροποποίηση του άρθρου 42 του Νόμου περί δικαιωμάτων δημιουργού, σχεδίων και ευρεσιτεχνιών (Copyright, Designs and Patents Act - CDPA), το οποίο παρέχει σε βιβλιοθήκες και αρχεία το δικαίωμα να δημιουργούν ένα και μόνο αντίγραφο λογοτεχνικών, θεατρικών ή μουσικών έργων που ανήκει στη μόνιμη συλλογή τους για λόγους διαφύλαξης και αντικατάστασης. Η κυβέρνηση προτείνει τη διεύρυνση της εξαίρεσης, έτσι ώστε αυτή να επιτρέπει την αντιγραφή και μεταβολή μορφότυπου ηχητικών εγγραφών, ταινιών και οπτικοακουστικών εκπομπών και επιπλέον να επιτρέπει τη δημιουργία περισσότερων αντιγράφων οσάκις απαιτείται διαδοχική αντιγραφή για τη διαφύλαξη μόνιμων συλλογών σε προσιτό μορφότυπο.

Σε ό,τι αφορά τη διαφύλαξη των έργων, οι βιβλιοθήκες, τα αρχεία και τα μουσεία είναι ακριβώς οι οντότητες που φροντίζουν για τη διαφύλαξη των έργων σε μορφότυπο που να

¹² <http://www.ipo.gov.uk/about/about-consult/about-formal/about-formal-current/consult-copyrightexceptions.htm>

αντέχει στον χρόνο. Ωστόσο, ολοένα και περισσότερο, ιδιωτικές οντότητες, όπως μηχανές αναζήτησης, ασχολούνται ομοίως με μεγάλης κλίμακας προσπάθειες ψηφιοποίησης. Ένα παράδειγμα αποτελεί το σχέδιο «Google Book Search», το οποίο τέθηκε σε εφαρμογή το 2005 με σκοπό να μπορεί το περιεχόμενο βιβλίων να αποτελεί αντικείμενο αναζήτησης μέσω Διαδικτύου¹³. Η εταιρεία Google συνάπτει συμφωνίες με ευρωπαϊκές βιβλιοθήκες οι οποίες καλύπτουν την ψηφιοποίηση έργων που είναι προσιτά στο κοινό¹⁴. Οι εκδότες πειραματίζονται ομοίως με τη δωρεάν επιγραμμική πρόσβαση σε αποσπάσματα ή ακόμη και στο πλήρες κείμενο βιβλίων και επεξεργάζονται εργαλεία που θα επιτρέπουν στους χρήστες να φυλλομετρούν ηλεκτρονικά το περιεχόμενο βιβλίων¹⁵.

Πρέπει να τονισθεί ότι οι δραστηριότητες οντοτήτων του ιδιωτικού τομέα, π.χ. μηχανών αναζήτησης, δεν είναι δυνατό να επωφεληθούν της εξαίρεσης που προβλέπεται στο άρθρο 5 παράγραφος 2 στοιχείο γ), η οποία αφορά μόνον προσιτές στο κοινό βιβλιοθήκες, εκπαιδευτικά ιδρύματα, μουσεία και αρχεία και καλύπτει αποκλειστικά και μόνο πράξεις που δεν αποσκοπούν, άμεσα ή έμμεσα, σε κανένα οικονομικό ή εμπορικό όφελος. Η ψηφιοποίηση περιλαμβάνει το δικαίωμα αναπαραγωγής¹⁶, επειδή η μεταβολή του μορφότυπου ενός έργου από αναλογικό και ψηφιακό προϋποθέτει την αναπαραγωγή του έργου. Παραδείγματος χάρη, για την ψηφιοποίηση ενός βιβλίου, το βιβλίο πρέπει προηγουμένως να σαρωθεί. Σε περίπτωση που η σάρωση πραγματοποιείται από οντότητες και υπό συνθήκες που δεν εμπίπτουν στο άρθρο 5 παράγραφος 2 στοιχείο γ), οι κάτοχοι των δικαιωμάτων πρέπει να παράσχουν εκ των προτέρων άδεια για την αναπαραγωγή. Αντιστοίχως, για να καταστεί ένα ψηφιοποιημένο έργο διαθέσιμο επιγραμμικά στο κοινό, απαιτείται προηγούμενη συναίνεση του κατόχου ή των κατόχων του σχετικού δικαιώματος.

Η σάρωση έργων που φυλάσσονται σε βιβλιοθήκες με σκοπό να μπορεί το περιεχόμενο βιβλίων να αποτελεί αντικείμενο αναζήτησης μέσω του Διαδικτύου διακρίνεται συνήθως από τη ζεύξη (linking), τη βαθεία ζεύξη (deep linking), τη διάζευξη (interlinking) και την ευρετηρίαση (indexing), δηλαδή εργασίες που αφορούν έργα τα οποία είναι ήδη διαθέσιμα επιγραμμικώς. Παραδείγματος χάρη, σε σχέση με τους υπερσυνδέσμους (hyperlink) (ηλεκτρονική σύνδεση με αρχείο που έχει τοποθετηθεί στο Διαδίκτυο), το Ανώτατο Δικαστήριο της Γερμανίας απεφάνθη ότι η ζεύξη και η βαθεία ζεύξη (σύνδεσμος που οδηγεί τον χρήστη του Διαδικτύου σε άλλη ιστοσελίδα του ίδιου δικτυακού τύπου) δεν συνιστά αναπαραγωγή του εκάστοτε έργου¹⁷. Στην υπόθεση που εξετάστηκε στις ΗΠΑ *Perfect 10*

---

¹³ <http://books.google.com>

¹⁴ Βλ. τις πληροφορίες που παρέχει η Oxford Library:
<http://www.bodley.ox.ac.uk/librarian/CNIGoogle/CNIGoogle.htm>

¹⁵ Παραδείγματος χάρη, η HarperCollins εγκαινίασε προσφάτως σειρά τέτοιων πρωτοβουλιών, ήτοι: το πρόγραμμα «πλήρους πρόσβασης» (το πλήρες κείμενο επιλεγμένων βιβλίων είναι διαθέσιμο δωρεάν για περιορισμένο χρονικό διάστημα), το πρόγραμμα “Sneak Peek” (οι αναγνώστες έχουν τη δυνατότητα να διαβάσουν το 20% του περιεχομένου μεγάλου αριθμού βιβλίων δύο εβδομάδες πριν από τη δημοσίευσή τους) και το πρόγραμμα “Browse Inside” (οι αναγνώστες έχουν τη δυνατότητα να φυλλομετρήσουν το 20% του περιεχομένου βιβλίων μετά τη δημοσίευσή τους). Τα προγράμματα αυτά είναι διαθέσιμα στη διεύθυνση www.HarperCollins.com.

¹⁶ Βλ. τη συμφωνηθείσα δήλωση σχετικά με το άρθρο 1 παράγραφος 4 της συνθήκης του WIPO για την πνευματική ιδιοκτησία: «Το δικαίωμα αναπαραγωγής, όπως αυτό εκτίθεται στο άρθρο 9 της Σύμβασης της Βέρνης, και οι εξαιρέσεις που επιτρέπονται σύμφωνα με αυτό εφαρμόζονται πλήρως στο ψηφιακό περιβάλλον, ιδιαίτερα στη χρήση έργων σε ψηφιακή μορφή. Νοείται ότι η αποθήκευση ενός προστατευόμενου έργου σε ψηφιακή μορφή σε ηλεκτρονικό μέσο συνιστά αναπαραγωγή κατά την έννοια του άρθρου 9 της Σύμβασης της Βέρνης».

¹⁷ BGH, 17 Ιουλίου 2003, υπόθεση I WR 259/00, *Paperboy* (η υπόθεση εκδικάστηκε προ της θέσης σε ισχύ της οδηγίας).

κατά Google και Amazon¹⁸, το δικαστήριο απεφάνθη ότι η ενδοζεύξη (in-linking) προς την κανονικών διαστάσεων εικόνα σε διαφορετικό δικτυακό τόπο, για την οποία δεν απαιτείται αναπαραγωγή των αρχικών εικόνων, δεν αντιβαίνει στο δικαίωμα αναπαραγωγής. Μολονότι ορισμένα δικαστήρια θεωρούν ότι οι μικρογραφίες (thumbnail), δηλαδή οι αναπαραγωγές μικρών εικόνων για τη διευκόλυνση συνδέσμων προς άλλους δικτυακούς τόπους στο Διαδίκτυο, αντιβαίνουν στο αποκλειστικό δικαίωμα αναπαραγωγής¹⁹, το περιφερειακό δικαστήριο της Ερφούρτης²⁰ απεφάνθη ότι η χρήση μικρογραφιών για τη δημιουργία συνδέσμων δεν γεννά ευθύνη ένεκα παραβίασης δικαιωμάτων δημιουργού υπό την προϋπόθεση ότι το έργο είχε τοποθετηθεί στο Διαδίκτυο από τον κάτοχο του δικαιώματος ή με τη συναίνεσή του²¹.

Συχνά υποστηρίζεται ότι το σχέδιο Google Book Search έχει μεγαλύτερη εμβέλεια από τη μηχανή αναζήτησης την οποία αφορούσε η υπόθεση *Paperboy*²² ενώπιον του Ανώτατου Δικαστηρίου της Γερμανίας ή η προαναφερθείσα υπόθεση *Perfect 10*. Η μηχανή αναζήτησης στην υπόθεση *Paperboy* παρείχε συνδέσμους προς δικτυακούς τόπους οι οποίοι περιείχαν προστατευόμενα έργα που ήταν διαθέσιμα επιγραμμαμικώς με τη συγκατάθεση των κατόχων των δικαιωμάτων. Η υπηρεσία *Paperboy* βασιζόταν σε έργα που καθίσταντο διαθέσιμα από άλλα πρόσωπα και έπαυε να επιτρέπει την παροχή συνδέσμου προς ένα έργο το οποίο είχε αποσυρθεί από τον κάτοχο του δικαιώματος. Επιπλέον, η υπηρεσία δεν περιελάμβανε την «αποθήκευση σε κρυφή μνήμη» (caching) του έργου, δεδομένου ότι ο σύνδεσμος έπαυε να λειτουργεί μόλις γινόταν απόσυρση του πρωτοτύπου.

3.1.2. Διάθεση ψηφιοποιημένων έργων

Με βάση την ισχύουσα νομοθεσία για τα δικαιώματα δημιουργού, οι προστιτές στο κοινό βιβλιοθήκες, τα εκπαιδευτικά ιδρύματα, τα μουσεία και τα αρχαία απολαμβάνουν μιας αυστηρά διατυπωμένης εξαίρεσης στο δικαίωμα παρουσίασης στο κοινό και στο δικαίωμα διάθεσης στο κοινό έργων ή άλλων αντικειμένων, υπό την προϋπόθεση ότι οι εν λόγω πράξεις γίνονται με σκοπό την έρευνα ή την ιδιωτική μελέτη μέσω εξειδικευμένων τερματικών στους χώρους τέτοιων ιδρυμάτων (άρθρο 5 παράγραφος 3 στοιχείο ιδ) της οδηγίας).

Θα μπορούσε να υποστηριχθεί ότι η εν λόγω εξαίρεση δεν καλύπτει την εξ αποστάσεως ηλεκτρονική παράδοση εγγράφων σε τελικούς χρήστες. Σε ό,τι αφορά την ηλεκτρονική παράδοση υλικού σε τελικούς χρήστες, η αιτιολογική σκέψη υπ' αριθ. 40 της οδηγίας αναφέρει ότι η εξαίρεση που ισχύει για τις βιβλιοθήκες και τα αρχαία δεν θα πρέπει να καλύπτει τις «περιπτώσεις χρήσης που γίνεται στο πλαίσιο της διανομής προστατευόμενων έργων ή άλλου συναφούς υλικού σε ανοικτή γραμμή».

¹⁸ Υπόθεση 06-55405, 9th Cir., 16 Μαΐου 2007.

¹⁹ Περιφερειακό δικαστήριο του Μπίλεφελντ, 8 Νοεμβρίου 2005, JurPC Web-Dok. 106/2006, και Περιφερειακό δικαστήριο του Αμβούργου, 5 Σεπτεμβρίου 2003, JurPC Web-Dok 146/2004.

²⁰ Περιφερειακό δικαστήριο της Ερφούρτης, 15 Μαρτίου 2007, 3 O 1108/05 - Bildersuche Suchmaschine Haftung.

²¹ Με βάση ανάλογη επιχειρηματολογία, οι μηχανές αναζήτησης δεν ζητούν προηγούμενη άδεια από τους κατόχους δικαιωμάτων δημιουργού για την ευρετηρίαση του περιεχομένου ιστοσελίδων. Οι μηχανές αναζήτησης υποστηρίζουν ότι, αν ο ιδιοκτήτης του εκάστοτε περιεχομένου δεν επιθυμεί την ευρετηρίαση του περιεχομένου μιας ιστοσελίδας, έχει τη δυνατότητα να κωδικοποιήσει το μήνυμα σε αρχείο κειμένου που καλείται "robots.txt" ούτως ώστε να επιλέξει την εξαίρεσή του και να εμποδίζει την αντιγραφή περιεχομένου από τη μηχανή αναζήτησης. Θεωρούν δε ότι, αν δεν χρησιμοποιηθεί τέτοια τεχνολογία, τούτο ισοδυναμεί με έμμεση άδεια για την αντιγραφή και ευρετηρίαση από μέρους της μηχανής αναζήτησης.

²² BGH, 17 Ιουλίου 2003, υπόθεση I WR 259/00, *Paperboy*.

3.1.3. Ορφανά έργα

Ένα ζήτημα που ήλθε στην επιφάνεια στο πλαίσιο μεγάλης κλίμακας σχεδίων ψηφιοποίησης είναι το λεγόμενο «φαινόμενο των ορφανών έργων». Με τον όρο «ορφανά έργα» νοούνται τα έργα που εξακολουθούν να καλύπτονται από δικαιώματα δημιουργού, αλλά οι κάτοχοι των δικαιωμάτων αυτών δεν είναι δυνατό να εξακριβωθούν ή να εντοπισθούν. Υπάρχει σημαντική ζήτηση για τη διάδοση έργων ή εγγραφών ήχου εκπαιδευτικής, ιστορικής ή πολιτιστικής αξίας έναντι σχετικά χαμηλού κόστους στο ευρύ κοινό επιγραμμαμικώς. Συχνά υποστηρίζεται ότι τέτοιου είδους σχέδια δεν τελεσφορούν λόγω της έλλειψης ικανοποιητικής λύσης στο ζήτημα των ορφανών έργων. Ένα προστατευόμενο έργο μπορεί να καταστεί ορφανό αν δεν υπάρχουν ή είναι παρωχημένα τα στοιχεία σχετικά με τον δημιουργό ή/και τους τυχόν άλλους σχετικούς δικαιούχους (π.χ. εκδότες, κινηματογραφικούς παραγωγούς). Αυτό παρατηρείται συχνά σε σχέση με έργα που έχουν παύσει να αποτελούν αντικείμενο εμπορικής εκμετάλλευσης.

Εκτός από βιβλία, χιλιάδες ορφανά έργα (π.χ. φωτογραφίες, οπτικοακουστικά έργα) βρίσκονται σήμερα στην κατοχή βιβλιοθηκών, μουσείων ή αρχείων. Η έλλειψη στοιχείων για το ιδιοκτησιακό τους καθεστώς μπορεί να αποτελέσει εμπόδιο για την διάθεση των έργων αυτών στο κοινό επιγραμμαμικώς, καθώς επίσης να δυσχεράνει τις προσπάθειες για την ψηφιακή αποκατάστασή τους. Τούτο ισχύει πρωτίστως για τις ορφανές ταινίες.

Το ζήτημα των ορφανών έργων είναι κυρίως ζήτημα εκκαθάρισης δικαιωμάτων, δηλαδή αφορά τον τρόπο με τον οποίον θα διασφαλίζεται ότι οι χρήστες που διαθέτουν ορφανά έργα στο κοινό δεν θα υπέχουν ευθύνη εξαιτίας παραβίασης των δικαιωμάτων δημιουργού σε περίπτωση επανεμφάνισης του δικαιούχου και διεκδίκησης από αυτόν των δικαιωμάτων του επί του έργου. Πέραν του προβληματισμού για το θέμα της ευθύνης, το κόστος και ο χρόνος που απαιτούνται για τον εντοπισμό ή την εξακρίβωση των δικαιούχων, ιδίως προκειμένου για τα έργα με πολλαπλούς δημιουργούς, ενδέχεται να αποδειχθούν υπέρμετρα και να ακυρώνουν το νόημα της όλης προσπάθειας. Τούτο φαίνεται να ισχύει ιδίως για τα δικαιώματα επί εγγραφών ήχου και οπτικοακουστικών έργων τα οποία σήμερα φυλάσσονται στα αρχεία ραδιοτηλεοπτικών οργανισμών. Η εκκαθάριση των δικαιωμάτων δημιουργού επί ορφανών έργων ενδέχεται να αποτελέσει εμπόδιο για τη διάδοση περιεχομένου μεγάλης αξίας και μπορεί να θεωρηθεί ως ανασταλτικός παράγοντας για τη δευτερογενή δημιουργικότητα. Παρόλα αυτά, δεν είναι σαφής ο βαθμός στον οποίον τα ορφανά έργα όντως εμποδίζουν τις χρήσεις έργων. Για την ποσοτικοποίηση του προβλήματος σε πανευρωπαϊκό επίπεδο απαιτούνται οικονομικά δεδομένα, από τα οποία λίγα είναι διαθέσιμα.

Το ζήτημα των ορφανών έργων εξετάζεται σήμερα τόσο σε εθνικό επίπεδο²³ όσο και σε επίπεδο ΕΕ. Οι ΗΠΑ²⁴ και ο Καναδάς²⁵ έχουν ομοίως αναλάβει πρωτοβουλίες για το θέμα.

---

²³ Π.χ. στο βρετανικό έντυπο "Gowers Review of Intellectual Property" διατυπώνεται σύσταση για την τροποποίηση από μέρος της Επιτροπής της οδηγίας 2001/29/ΕΚ και της καθιέρωσης εξαίρεσης για τα ορφανά έργα. Η Δανία και η Ουγγαρία έχουν επεξεργασθεί λύσεις για τα ορφανά έργα (η λύση της Δανίας στηρίζεται σε σφαιρικές συλλογικές άδειες και η λύση της Ουγγαρίας στηρίζεται στη χορήγηση αδειών από δημόσια αρχή).

²⁴ Η Υπηρεσία Δικαιωμάτων Δημιουργού των ΗΠΑ (US Copyright Office) δημοσίευσε έκθεση για τα ορφανά έργα τον Ιανουάριο του 2006. Στις 24 Απριλίου 2008, κατατέθηκαν δύο νομοσχέδια στη Γερουσία και στη Βουλή των Αντιπροσώπων των ΗΠΑ (πρόκειται για τους νόμους "Shawn Bentley Orphan Works Act" και "Orphan Works Act of 2008", αντιστοίχως). Αμφότερα τα νομοσχέδια είναι προτάσεις για την τροποποίηση του τίτλου 17 του κώδικα των ΗΠΑ με την προσθήκη άρθρου σχετικά με τους «περιορισμούς επί των μέσων παροχής έννομης προστασίας σε υποθέσεις με αντικείμενο ορφανά έργα».

Καίτοι οι προσεγγίσεις του συγκεκριμένου ζητήματος διαφέρουν, οι λύσεις που προτείνονται στηρίζονται ως επί το πλείστον σε μια κοινή αρχή, δηλαδή στο ότι ο χρήστης οφείλει να προβεί σε εύλογη αναζήτηση προκειμένου να επιδιώξει την εξακρίβωση ή τον εντοπισμό του δικαιούχου ή των δικαιούχων.

Το 2006, η Επιτροπή εξέδωσε σύσταση²⁶ με την οποία παρακινεί τα κράτη μέλη να συγκροτήσουν μηχανισμούς για τη διευκόλυνση της χρήσης ορφανών έργων και την προώθηση της διαθεσιμότητας καταλόγων με τα γνωστά ορφανά έργα. Συνεστήθη «Ομάδα εμπειρογνομόνων υψηλού επιπέδου για τις ψηφιακές βιβλιοθήκες», στην οποία συμμετέχουν εκπρόσωποι όσων ενδιαφέρονται για το ζήτημα των ορφανών έργων. Η εν λόγω ομάδα εξέδωσε «Τελική έκθεση για την ψηφιακή διαφύλαξη, τα ορφανά έργα και τα εξαντλημένα έργα», ενώ το «Μνημόνιο συμφωνίας για τα ορφανά έργα» υπεγράφη από εκπροσώπους των βιβλιοθηκών, των αρχείων και των δικαιούχων²⁷. Το μνημόνιο περιέχει ένα σύνολο κατευθυντήριων γραμμών σχετικά με τη δεόντως επιμελή αναζήτηση των δικαιούχων, καθώς και γενικές αρχές για τις βάσεις δεδομένων με ορφανά έργα και για τους μηχανισμούς εκκαθάρισης δικαιωμάτων. Η επεξεργασία λεπτομερών λύσεων προβλέπεται να γίνει σε εθνικό επίπεδο.

Η πλειονότητα των κρατών μελών δεν έχει επεξεργασθεί ακόμη κανονιστική προσέγγιση για το ζήτημα των ορφανών έργων. Ο δυνητικός διασυννοριακός χαρακτήρας του ζητήματος αυτού φαίνεται να καθιστά αναγκαία την υιοθέτηση εναρμονισμένης προσέγγισης.

Ερωτήματα:

- (6) **Είναι σκόπιμο να παραμείνει ως έχει η εξαίρεση που ισχύει για τις βιβλιοθήκες και τα αρχεία επειδή οι εκδότες θα αναπτύξουν από μόνοι τους την επιγραμμική πρόσβαση στους καταλόγους τους;**
- (7) **Προκειμένου να διευρυνθεί η πρόσβαση σε έργα, είναι σκόπιμο να θεσπίσουν οι προσοιτές στο κοινό βιβλιοθήκες, τα εκπαιδευτικά ιδρύματα, τα μουσεία και τα αρχεία συμφωνίες αδειοδότησης με τους εκδότες; Υπάρχουν παραδείγματα επιτυχών συμφωνιών αδειοδότησης για την επιγραμμική πρόσβαση σε συλλογές βιβλιοθηκών;**
- (8) **Είναι σκόπιμο να αποσαφηνισθεί το πεδίο εφαρμογής της εξαίρεσης που ισχύει για τις προσοιτές στο κοινό βιβλιοθήκες, τα εκπαιδευτικά ιδρύματα, τα μουσεία και τα αρχεία ως προς τα εξής ζητήματα:**
  - (α) **μεταβολή μορφότυπου·**
  - (β) **αριθμός αντιγράφων που επιτρέπεται να δημιουργούνται βάσει της εξαίρεσης·**

---

²⁵ Η λύση που καθιερώθηκε στον Καναδά στηρίζεται στην έκδοση μη αποκλειστικών αδειών από το Συμβούλιο Δικαιωμάτων Δημιουργού της χώρας (Copyright Board of Canada).

²⁶ Σύσταση της Επιτροπής, της 24ης Αυγούστου 2006, για την ψηφιακοποίηση και την επιγραμμική προσβασιμότητα πολιτιστικού υλικού και για την ψηφιακή διαφύλαξη, 2006/585/EK, EE L 236 της 31.8.2006, σ. 28.

²⁷ http://ec.europa.eu/information_society/activities/digital_libraries/hleg/hleg_meetings/index_en.htm

(γ) σάρωση ολόκληρων συλλογών που ανήκουν σε βιβλιοθήκες;

- (9) Είναι σκόπιμη η αποσαφήνιση της νομοθεσίας ως προς το κατά πόσον η σάρωση έργων που ανήκουν σε βιβλιοθήκες έτσι ώστε το περιεχόμενό τους να μπορεί να αποτελέσει αντικείμενο αναζήτησης στο Διαδίκτυο υπερβαίνει τα όρια του πεδίου εφαρμογής των εξαιρέσεων που ισχύουν σήμερα για τα δικαιώματα δημιουργού;
- (10) Είναι απαραίτητες πρόσθετες κοινοτικές νομοθετικές ρυθμίσεις για τη ρύθμιση του προβλήματος των ορφανών έργων, οι οποίες να είναι πιο ριζοσπαστικές σε σύγκριση με τη σύσταση της Επιτροπής 2006/585/EK της 24^{ης} Αυγούστου 2006;
- (11) Αν ναι, πιστεύετε ότι τούτο πρέπει να γίνει με την τροποποίηση της οδηγίας του 2001 για τα δικαιώματα δημιουργού στην κοινωνία της πληροφορίας ή μέσω αυτοτελούς νομικής πράξης;
- (12) Με ποιον τρόπο πρέπει να αντιμετωπισθούν οι διασυνοριακές πτυχές του ζητήματος των ορφανών έργων ούτως ώστε να αναγνωρίζονται στο σύνολο της ΕΕ οι λύσεις που υιοθετούνται από τα επιμέρους κράτη μέλη;

3.2. Η εξαίρεση προς όφελος των ατόμων με αναπηρία

Τα άτομα με αναπηρία πρέπει να έχουν τη δυνατότητα να ωφεληθούν από την οικονομία της γνώσης. Για τον σκοπό αυτό, δεν χρειάζονται μόνο φυσική πρόσβαση στους χώρους εκπαιδευτικών ιδρυμάτων και βιβλιοθηκών, αλλά και τη δυνατότητα πρόσβασης σε έργα υπό μορφές που να ανταποκρίνονται στις ανάγκες τους (π.χ. σύστημα Braille, μεγάλα τυπογραφικά στοιχεία, «ακροάσιμα» βιβλία και προσπελάσιμα βιβλία σε ηλεκτρονική μορφή).

Η οδηγία περιλαμβάνει εξαίρεση στο δικαίωμα αναπαραγωγής και στο δικαίωμα παρουσίασης στο κοινό υπέρ των ατόμων με αναπηρία. Όλα τα κράτη μέλη έχουν θέσει σε εφαρμογή τη συγκεκριμένη εξαίρεση, αν και σε ορισμένες εθνικές έννομες τάξεις η εξαίρεση περιορίζεται σε μερικές μόνο κατηγορίες ατόμων με αναπηρία (π.χ. η εξαίρεση καλύπτει μόνο τα άτομα με προβλήματα όρασης). Ορισμένα κράτη μέλη απαιτούν την καταβολή αποζημίωσης στους κατόχους δικαιωμάτων για τη χρήση των έργων τους δυνάμει της εξαίρεσης.

Για τα άτομα με αναπηρία, είναι κοινός ο προβληματισμός όσον αφορά το κόστος, από την άποψη του χρόνου και των χρημάτων, που απαιτείται για να καταστούν προσβάσιμα αντίγραφα βιβλίων τα οποία είναι διαθέσιμα μόνο σε χαρτί ή σε ψηφιακή μορφή που όμως δεν μπορεί να μετατραπεί με ευκολία στο σύστημα Braille. Οι δικαιούχοι θεωρούν ότι στο πλαίσιο αυτό είναι αναγκαίο να παρέχεται κατάλληλη προστασία κατά της πειρατείας και των καταχρήσεων, ιδίως όταν πρόκειται για την παροχή περιεχομένου υπό ψηφιακή μορφή, η οποία επιτρέπει την εύκολη αναπαραγωγή και στιγμιαία διάδοση μέσω του Διαδικτύου.

Σύμφωνα με το άρθρο 5 παράγραφος 3 στοιχείο β) της οδηγίας, επιτρέπονται οι χρήσεις προς όφελος προσώπων με ειδικές ανάγκες, οι οποίες συνδέονται άμεσα με την αναπηρία και δεν έχουν εμπορικό χαρακτήρα, στο βαθμό που απαιτείται λόγω της συγκεκριμένης αναπηρίας. Στην αιτιολογική σκέψη υπ' αριθ. 43 της οδηγίας υπογραμμίζεται ότι είναι αναγκαίο τα κράτη μέλη να υιοθετήσουν όλα τα κατάλληλα μέτρα που θα ευνοούν την πρόσβαση στα

έργα όσον αφορά τα άτομα με ειδικές ανάγκες οι οποίες τα εμποδίζουν να χρησιμοποιήσουν τα ίδια τα έργα, δίνοντας ιδιαίτερη έμφαση στις προσιτές μορφές. Η εξαίρεση προς όφελος των ατόμων με αναπηρία συγκαταλέγεται στις εξαιρέσεις δημόσιου συμφέροντος για τις οποίες τα κράτη μέλη ενθαρρύνονται να λάβουν κατάλληλα μέτρα, εφόσον οι κάτοχοι δικαιωμάτων δεν έχουν λάβει οι ίδιοι εκουσίως μέτρα, ούτως ώστε να διασφαλίζεται ότι οι δικαιούχοι της εξαίρεσης απολαύουν πρόσβασης σε έργα που προστατεύονται με τεχνολογικά μέτρα.

Όλα τα κράτη μέλη έχουν θέσει σε εφαρμογή τη συγκεκριμένη εξαίρεση. Εντούτοις, σε ορισμένες εθνικές έννομες τάξεις η εξαίρεση περιορίζεται σε μερικές μόνο κατηγορίες ατόμων με αναπηρία (π.χ. στο Ηνωμένο Βασίλειο²⁸ και στη Βουλγαρία καλύπτει μόνο τα άτομα με προβλήματα όρασης, στη Λετονία²⁹, τη Λιθουανία και την Ελλάδα³⁰ ισχύει για τα άτομα με προβλήματα όρασης ή ακοής). Στη Λιθουανία, η εξαίρεση περιορίζεται επιπλέον στους εκπαιδευτικούς και επιστημονικούς ερευνητικούς σκοπούς³¹. Στην Ελλάδα, η εξαίρεση καλύπτει αποκλειστικά και μόνο τις πράξεις αναπαραγωγής και δεν ισχύει για την παρουσίαση των έργων.

Σύμφωνα με την αιτιολογική σκέψη υπ' αριθ. 36 της οδηγίας, τα κράτη μέλη μπορούν να προβλέπουν δίκαιη αποζημίωση των δικαιούχων ακόμη και όταν εφαρμόζουν τις προαιρετικές διατάξεις περί εξαιρέσεων. Ορισμένα κράτη μέλη, όπως η Γερμανία, η Αυστρία και οι Κάτω Χώρες, απαιτούν την καταβολή αποζημίωσης στους κατόχους δικαιωμάτων για τη χρήση των έργων τους δυνάμει της εξαίρεσης. Λόγω του κόστους της μετατροπής έργων σε προσβάσιμες μορφές και της ανεπάρκειας των διαθέσιμων πόρων, ανακύπτει το ερώτημα κατά πόσον οι δικαιούχοι της εξαίρεσης θα πρέπει να υποχρεούνται να καταβάλλουν αποζημίωση στους κατόχους των σχετικών δικαιωμάτων ή κατά πόσον είναι σκόπιμο να απαλλάσσονται από μια τέτοια υποχρέωση.

Σύμφωνα με μελέτη του Παγκόσμιου Οργανισμού Πνευματικής Ιδιοκτησίας (WIPO)³², είναι κοινός ο προβληματισμός όσον αφορά τη δαπάνη και τον χρόνο που απαιτούνται για να καταστούν προσβάσιμα αντίγραφα βιβλίων τα οποία είναι διαθέσιμα μόνο σε χαρτί ή σε ψηφιακή μορφή που όμως δεν μπορεί να μετατραπεί με ευκολία στο σύστημα Braille. Η οδηγία δεν ορίζει ότι οι κάτοχοι δικαιωμάτων οφείλουν να διαθέτουν τα έργα σε μία συγκεκριμένη μορφή. Το ζήτημα είναι πώς θα παρέχεται σε ενδιαφερόμενες οντότητες μη προστατευόμενο ψηφιακό αντίγραφο με σκοπό τη δημιουργία αντιγράφων υπό προσβάσιμη μορφή έτσι ώστε να λαμβάνονται υπόψη οι ανησυχίες των εκδοτών για την ασφάλεια και για την προστασία των δικαιωμάτων δημιουργού που κατέχουν επί των έργων.

Υπάρχουν παραδείγματα επιτυχούς συνεργασίας μεταξύ εκδοτών και οργανώσεων που εκπροσωπούν τα άτομα με προβλήματα όρασης. Στη Δανία, η Δανική Βιβλιοθήκη Τυφλών παράγει βιβλία σε ηλεκτρονική ή ακροάσιμη μορφή τα οποία είναι εξοπλισμένα με αποκλειστικό αναγνωριστικό κωδικό, που επιτρέπει τον έλεγχο της χρήσης και του ίδιου του έργου, καθώς και τον εντοπισμό ενδεχόμενων παραβατών. Στη Γαλλία, έχουν συναφθεί

---

²⁸ Άρθρα 31Α-31F του νόμου του 2002 για τα δικαιώματα δημιουργού όσον αφορά τα άτομα με προβλήματα όρασης (Copyright (Visually Impaired Persons) Act).

²⁹ Άρθρο 19 (1)(3) και άρθρο 22 του νόμου του 2004 για τα δικαιώματα δημιουργού.

³⁰ Άρθρο 28Α του Νόμου 2121/1993.

³¹ Άρθρο 22 (1)(2) του νόμου του 2003 για τα δικαιώματα δημιουργού.

³² Μελέτη σχετικά με τους περιορισμούς και τις εξαιρέσεις στα δικαιώματα δημιουργού για τα άτομα με προβλήματα όρασης, εκπονηθείσα από τον J. Sullivan για λογαριασμό της μόνιμης επιτροπή δικαιωμάτων δημιουργού και συγγενικών δικαιωμάτων του WIPO (2006), σ. 71-72.

συμφωνίες μεταξύ της μη κερδοσκοπικής οργάνωσης BrailleNet και εκδοτών με αντικείμενο την προμήθεια ψηφιακών αντιγράφων έργων που είναι αποθηκευμένα σε ειδικό ασφαλή εξυπηρετητή, στον οποίον έχουν πρόσβαση μόνο πιστοποιημένοι οργανισμοί.

Οι δικαιούχοι θεωρούν ότι στο πλαίσιο αυτό είναι αναγκαίο να παρέχεται κατάλληλη προστασία κατά της πειρατείας και των καταχρήσεων, ιδίως όταν πρόκειται για την παροχή περιεχομένου υπό ψηφιακή μορφή, η οποία επιτρέπει την εύκολη αναπαραγωγή και στιγμιαία διάδοση μέσω του Διαδικτύου. Μία ευεφάρμοστη λύση φαίνεται να είναι η καθιέρωση συστήματος έμπιστων ενδιάμεσων, π.χ. εξειδικευμένων βιβλιοθηκών ή οργανώσεων που εκπροσωπούν τα άτομα με αναπηρία, οι οποίοι θα μπορούν να διεξάγουν διαπραγματεύσεις και να συνάπτουν συμφωνίες με τους κατόχους δικαιωμάτων. Οι συμφωνίες αυτού του τύπου προβλέπουν διάφορες μορφές περιορισμών και μέτρων διασφάλισης υπέρ των κατόχων δικαιωμάτων με σκοπό την αποτροπή καταχρήσεων.

Μία συναφής ανησυχία έγκειται στο γεγονός ότι η εξαίρεση για τα άτομα με αναπηρία δεν προβλέπεται ρητώς στην οδηγία 96/9/EK σχετικά με τη νομική προστασία των βάσεων δεδομένων³³. Το άρθρο 6 παράγραφος 2 της εν λόγω οδηγίας προβλέπει εξαιρέσεις για εκπαιδευτικούς ή ερευνητικούς σκοπούς και για την αναπαραγωγή για ιδιωτικούς σκοπούς, αλλά δεν περιλαμβάνει εξαίρεση για τα άτομα με αναπηρία. Το γεγονός αυτό προκαλεί τον φόβο ότι η εξαίρεση την οποία προβλέπει για τα άτομα με αναπηρία το άρθρο 5 παράγραφος 3 στοιχείο β) της οδηγίας 2001/29 θα μπορούσε να υπονομευθεί με την επίκληση της προστασίας των βάσεων δεδομένων με το σκεπτικό ότι ένα συγκεκριμένο σύγγραμμα προστατεύεται συγχρόνως ως βάση δεδομένων. Όπως επισημαινόταν στο έγγραφο εργασίας των υπηρεσιών της Επιτροπής της 19^{ης} Ιουλίου 2004, η ανωτέρω περίπτωση ενδέχεται να ανακύψει αν ένα σύγγραμμα, π.χ. μια εγκυκλοπαίδεια, προστατεύεται ταυτόχρονα και ως έργο και ως βάση δεδομένων.

Ερωτήματα:

- (13) Είναι σκόπιμο να συνάψουν τα άτομα με αναπηρία συμφωνίες αδειοδότησης με εκδότες προκειμένου να διευρυνθεί η πρόσβασή τους σε έργα; Αν ναι, ποιοι τύποι αδειοδότησης θα ήταν πιο κατάλληλοι; Μήπως υπάρχουν ήδη συμφωνίες αδειοδότησης με σκοπό τη διεύρυνση της πρόσβασης ατόμων με αναπηρία σε έργα;**
- (14) Πρέπει να υπάρχουν διατάξεις υποχρεωτικής ισχύος που να ορίζουν ότι τα έργα πρέπει να τίθενται στη διάθεση ατόμων με αναπηρία υπό συγκεκριμένη μορφή;**
- (15) Είναι σκόπιμο να αποσαφηνισθεί ότι η τρέχουσα εξαίρεση υπέρ των ατόμων με αναπηρία καλύπτει και άλλα είδη αναπηρίας πλην των προβλημάτων όρασης και ακοής;**
- (16) Αν ναι, ποια άλλα είδη αναπηρίας θα πρέπει να συμπεριληφθούν σε εκείνα που έχουν σημασία για την επιγραμμική διάδοση της γνώσης;**

---

³³ Οδηγία 96/9/EOK του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 11ης Μαρτίου 1996, σχετικά με τη νομική προστασία των βάσεων δεδομένων, ΕΕ L 77 της 27.3.1996, σ. 20-28.

- (17) Είναι σκόπιμο να διευκρινίζει η νομοθεσία των κρατών μελών ότι οι δικαιούχοι της εξαιρέσης που ισχύει για τα άτομα με αναπηρία δεν πρέπει να υποχρεούνται να καταβάλλουν τίμημα για τη χρήση ενός έργου ενόψει της μετατροπής του σε προσβάσιμη μορφή;
- (18) Είναι σκόπιμο να περιλαμβάνει η οδηγία 96/9/EK σχετικά με τη νομική προστασία των βάσεων δεδομένων ειδική εξαίρεση υπέρ των ατόμων με αναπηρία η οποία να καλύπτει τόσο τις πρωτότυπες όσο και τις sui generis βάσεις δεδομένων;

3.3. Διάδοση έργων για εκπαιδευτικούς και ερευνητικούς σκοπούς

Τόσο οι καθηγητές όσο και οι σπουδαστές χρησιμοποιούν ολοένα και περισσότερο την ψηφιακή τεχνολογία με σκοπό την προσπέλαση ή τη διάδοση διδακτέας ύλης. Η προσφυγή σε μάθηση που βασίζεται σε δίκτυα αντιπροσωπεύει σήμερα σημαντικό μέρος των τακτικών εκπαιδευτικών δραστηριοτήτων. Μολονότι η διάδοση ύλης σπουδών μέσω επιγραμμικών δικτύων μπορεί να έχει ευεργετικές συνέπειες για την ποιοτική στάθμη της ευρωπαϊκής εκπαίδευσης και έρευνας, ενδέχεται ταυτόχρονα να ενέχει τον κίνδυνο της παραβίασης δικαιωμάτων δημιουργού σε περιπτώσεις κατά τις οποίες η ψηφιοποίηση ή/και διάθεση στο κοινό αντιγράφων υλικού έρευνας και σπουδών καλύπτεται από τέτοια δικαιώματα.

Η εξαίρεση προς χάριν του δημόσιου συμφέροντος που ισχύει για τους εκπαιδευτικούς και ερευνητικούς σκοπούς είχε ως στόχο να συγκεράσει τα νόμιμα συμφέροντα των κατόχων δικαιωμάτων με την ευρύτερη επιδίωξη της πρόσβασης στη γνώση. Η οδηγία για τα δικαιώματα δημιουργού παρέχει τη δυνατότητα στα κράτη μέλη να θεσπίζουν εξαιρέσεις ή περιορισμούς στα δικαιώματα αναπαραγωγής και παρουσίασης στο κοινό όταν ένα έργο χρησιμοποιείται «χάριν μόνο παραδείγματος κατά τη διδασκαλία ή την επιστημονική έρευνα, εφόσον αναφέρεται η πηγή, συμπεριλαμβανομένου του ονόματος του δημιουργού, εκτός εάν διαπιστωθεί ότι αυτό είναι αδύνατο». Η εξαίρεση αυτή έχει γίνει συχνά αντικείμενο συσταλτικής εφαρμογής, με αποτέλεσμα να μην καλύπτεται η κατ' οίκον μάθηση εξ αποστάσεως ή μέσω του Διαδικτύου. Εκτός αυτού, η εξαίρεση σε πολλές περιπτώσεις καλύπτει αποκλειστικά και μόνο την αντιγραφή αποσπασμάτων του εκάστοτε ερευνητικού υλικού και όχι του έργου στο σύνολό του. Ενίοτε, τα κράτη μέλη πρόκριναν την καθιέρωση εξαιρέσης για τη διδασκαλία, αλλά όχι και για την έρευνα.

Κατά τον χρόνο θέσπισης της οδηγίας ελήφθη υπόψη τόσο η παραδοσιακή παροχή παιδείας σε αίθουσες διδασκαλίας όσο και οι σύγχρονες μέθοδοι ηλεκτρονικής μάθησης. Έτσι, στην αιτιολογική σκέψη υπ' αριθ. 42 αναφέρεται ότι το άρθρο 5 παράγραφος 3 στοιχείο α) μπορεί επίσης να εφαρμόζεται στην εξ αποστάσεως εκπαίδευση. Πλην όμως, τούτο δεν αποτυπώνεται και στη διατύπωση του άρθρου 5 παράγραφος 3 στοιχείο α), δεδομένου ότι η εν λόγω διάταξη δεν περιλαμβάνει ούτε ορισμό των εννοιών «διδασκαλία», «επιστημονική έρευνα» και «παράδειγμα» ούτε καμία επιπλέον διευκρίνιση αναφορικά με την έκταση της συγκεκριμένης εξαιρέσης. Η αιτιολογική σκέψη υπ' αριθ. 42 αναφέρεται στον μη κερδοσκοπικό χαρακτήρα της διδασκαλίας ή της επιστημονικής έρευνας ως καθοριστικού κριτηρίου για την εφαρμογή της εξαιρέσης, χωρίς να έχει σημασία η οργανωτική διάρθρωση και τα μέσα χρηματοδότησης του ιδρύματος στους κόλπους του οποίου ασκούνται οι εν λόγω δραστηριότητες. Επομένως, η οδηγία παραχώρησε στα κράτη μέλη μεγάλη ελευθερία σε

θέματα εφαρμογής, επιτρέποντάς τους να καθορίσουν τα όρια της επιτρεπτής χρήσης δυνάμει της εξαίρεσης.

Η χρήση έργων χάριν παραδείγματος κατά τη διδασκαλία ή την επιστημονική έρευνα δεν ρυθμίζεται με ενιαίο τρόπο στα διάφορα κράτη μέλη. Σε ορισμένες χώρες, όπως η Δανία, η Φινλανδία, η Σουηδία και η Γαλλία (μέχρι τον Ιανουάριο του 2009), η χρήση έργων χάριν παραδείγματος κατά τη διδασκαλία ή την επιστημονική έρευνα εξαρτάται από τη σύναψη σφαιρικών συλλογικών συμφωνιών μεταξύ εταιρειών συλλογικής διαχείρισης και εκπαιδευτικών ιδρυμάτων. Παρά τα πλεονεκτήματα που προσφέρει ένα σύστημα σφαιρικής συλλογικής αδειοδότησης (τα ιδρύματα μπορούν να διαπραγματεύονται συμβάσεις που ανταποκρίνονται με τον καλύτερο τρόπο στις ανάγκες τους), η συγκεκριμένη μορφή αδειοδότησης εμπεριέχει τον κίνδυνο είτε να μην επιτευχθεί καθόλου συμφωνία είτε να επιτευχθεί μια μάλλον περιοριστική συμφωνία, πράγμα που δημιουργεί νομική αβεβαιότητα για τα εκπαιδευτικά ιδρύματα³⁴.

Στα κράτη μέλη εκείνα όπου η εξαίρεση για τη διδασκαλία και την έρευνα αποτυπώνεται στην εθνική νομοθεσία, οι σχετικές διατάξεις παρουσιάζουν σημαντικές διαφορές μεταξύ τους. Ενώ σε ορισμένες χώρες η εξαίρεση καλύπτει επίσης τα δικαιώματα παρουσίασης και διάθεσης στο κοινό (π.χ. Βέλγιο, Λουξεμβούργο, Μάλτα και Γαλλία (από τον Ιανουάριο του 2009 και μετά)), κάποιες άλλες χώρες την περιορίζουν στο δικαίωμα αναπαραγωγής (Ελλάδα και Σλοβενία) ή επιτρέπουν την παρουσίαση στο κοινό μόνο υπό την προϋπόθεση ότι η εμβέλειά της περιορίζεται στους χώρους του εκάστοτε εκπαιδευτικού ιδρύματος (Ηνωμένο Βασίλειο). Η Γερμανία, από την άλλη πλευρά, κάνει διάκριση μεταξύ διδασκαλίας και επιστημονικής έρευνας. Για τη μεν πρώτη επιτρέπει τη χρήση προστατευόμενων έργων μόνο για διδασκαλία σε αίθουσες διδασκαλίας και μέσω δικτύου ενδοεπικοινωνίας εφόσον αυτό είναι προσιτό μόνο σε ομάδα σπουδαστών που παρακολουθούν συγκεκριμένο μάθημα. Για τη δε έρευνα, η προσέγγιση είναι λιγότερο περιοριστική, καθώς η διάθεση έργων στο κοινό επιτρέπεται «για σκοπούς ίδιας έρευνας» και «σε περιορισμένο αριθμό συμμετεχόντων»³⁵.

Σε ό,τι αφορά τη μέθοδο αντιγραφής, τα περισσότερα κράτη μέλη δεν κάνουν διάκριση μεταξύ αναλογικών και ψηφιακών αντιγράφων, επομένως αμφότερα τα είδη καλύπτονται από την εξαίρεση. Παρόλα αυτά, η διατύπωση του νόμου της Ουγγαρίας για τα δικαιώματα δημιουργού περιορίζει το πεδίο εφαρμογής της εξαίρεσης αποκλειστικά στις αναλογικές πράξεις αναπαραγωγής. Εξάλλου, στη Δανία δεν έχει επιτευχθεί συμφωνία για το θέμα της ψηφιακής αντιγραφής μεταξύ εταιρειών συλλογικής διαχείρισης δικαιωμάτων και εκπαιδευτικών ιδρυμάτων. Τα πανεπιστήμια και τα σχολεία έχουν λάβει άδεια η οποία καλύπτει μόνο τη δημιουργία αντιγράφων αποσπασμάτων έργων σε χαρτί. Η μοναδική

---

³⁴ Κάτι τέτοιο συνέβη στη Γαλλία, όπου πέντε κλαδικές συμφωνίες σχετικά με τη χρήση έργων χάριν παραδείγματος κατά τη διδασκαλία και την επιστημονική έρευνα συνήφθησαν μόλις το 2005, έπειτα από κοινή δήλωση του Υπουργείου Εθνικής Παιδείας, που εκπροσωπούσε τα εκπαιδευτικά ιδρύματα, και του Υπουργείου Πολιτισμού, που εκπροσωπούσε τους κατόχους δικαιωμάτων. Κατά τη διαδικασία θέσης σε εφαρμογή της οδηγίας, έπειτα από παρέμβαση των εκπαιδευτικών ιδρυμάτων και, ιδίως, των πανεπιστημίων, ενσωματώθηκε για πρώτη φορά στον γαλλικό κώδικα πνευματικής ιδιοκτησίας εξαίρεση σχετική με τη χρήση έργων χάριν παραδείγματος κατά τη διδασκαλία ή την επιστημονική έρευνα. Η εν λόγω διάταξη, η οποία αντικαθιστά το προϊσχύσαν καθεστώς συμβάσεων, θα τεθεί σε ισχύ τον Ιανουάριο του 2009.

³⁵ Το άρθρο §52a του νόμου UrhG (πρόκειται για τον γερμανικό νόμο σχετικά με τα δικαιώματα δημιουργού) προβλέπει επίσης την υποχρέωση των χρηστών να καταβάλλουν δίκαιη αποζημίωση στους κατόχους των δικαιωμάτων για τη διάθεση του έργου.

σφαιρική συλλογική άδεια που συμπεριλαμβάνει εργασίες όπως η σάρωση, η εκτύπωση, η αποστολή με ηλεκτρονικό ταχυδρομείο, η τηλεφόρτωση και η αποθήκευση έχει χορηγηθεί σε σχέση με τη χρήση έργων στο Διαδίκτυο στα λεγόμενα «κολλέγια κατάρτισης διδασκόντων».

Η ανόμοια αντιμετώπιση της ίδιας πράξης σε διαφορετικά κράτη μέλη ενδέχεται να οδηγήσει σε νομική αβεβαιότητα ως προς το τι επιτρέπεται βάσει της εξαίρεσης, ιδίως όταν η διδασκαλία και η έρευνα διεξάγονται σε διασυνοριακό πλαίσιο. Αυξανόμενος αριθμός σπουδαστών και ερευνητών προτιμά να διαθέτει πρόσβαση σε σχετικούς πόρους μάθησης όχι μόνο στο παραδοσιακό περιβάλλον των αιθουσών διδασκαλίας αλλά και μέσω της χρήσης επιγραμμικών δικτύων, χωρίς χρονικούς ή γεωγραφικούς περιορισμούς. Οι διατάξεις που επιτρέπουν μόνο τη φωτοαντιγραφική αντιγραφή έργων ή απαιτούν τη σωματική παρουσία των σπουδαστών στους χώρους των εκπαιδευτικών ιδρυμάτων δεν επιτρέπουν στα ιδρύματα αυτά να αξιοποιήσουν τις δυνατότητες των νέων τεχνολογιών και να εφαρμόσουν προγράμματα εξ αποστάσεως μάθησης. Όπως επισημαίνεται στην Gowers Review, «αυτό σημαίνει ότι τα άτομα που μαθαίνουν εξ αποστάσεως βρίσκονται σε μειονεκτική θέση σε σύγκριση με εκείνα που συχνάζουν στους χώρους των εκπαιδευτικών ιδρυμάτων, με αποτέλεσμα οι εν λόγω περιορισμοί να έχουν δυσανάλογες επιπτώσεις για τους σπουδαστές με αναπηρία που ενδεχομένως εργάζονται από απομακρυσμένα μέρη. [...] Η σχετική εξαίρεση στα δικαιώματα δημιουργού πρέπει να διευρυνθεί ώστε να επιτρέπει τη διάθεση αποσπασμάτων έργων σε σπουδαστές μέσω ηλεκτρονικού ταχυδρομείου ή περιβάλλοντος εικονικής μάθησης»³⁶.

Μια άλλη απόκλιση μεταξύ κρατών μελών αφορά την έκταση των αποσπασμάτων έργων των οποίων επιτρέπεται η αναπαραγωγή ή η διάθεση για σκοπούς διδασκαλίας ή επιστημονικής έρευνας. Συγκεκριμένα, η εξαίρεση ενίοτε καλύπτει το σύνολο του εκάστοτε έργου (Μάλτα), άρθρα από έντυπα και σύντομα αποσπάσματα έργων (Βέλγιο, Γερμανία, Γαλλία) ή αποκλειστικά σύντομα αποσπάσματα έργων, χωρίς να γίνεται διάκριση μεταξύ των διαφόρων ειδών (και της έκτασης) των έργων (Λουξεμβούργο). Προκειμένου για το τελευταίο αυτό παράδειγμα, ορισμένα έργα όπως τα άρθρα από έντυπα μπορεί στην πράξη να θεωρηθεί ότι αποκλείονται από το πεδίο εφαρμογής της εξαίρεσης, δεδομένου ότι υπό κανονικές συνθήκες δεν παρουσιάζει μεγάλο ενδιαφέρον η χρήση μόνο ενός σύντομου χωρίου ενός άρθρου που έχει δημοσιευθεί σε κάποιο έντυπο με σκοπό τη διδασκαλία ή την επιστημονική έρευνα.

Σε ό,τι αφορά τα ιδρύματα που θα μπορούσαν να ωφεληθούν από την εξαίρεση για τη διδασκαλία και την επιστημονική έρευνα, και για το θέμα αυτό τα κράτη μέλη έχουν υιοθετήσει διαφορετικές λύσεις. Ο γερμανικός νόμος για τα δικαιώματα δημιουργού κάνει λόγο για «σχολεία, πανεπιστήμια, ιδρύματα μεταδευτεροβάθμιας εκπαίδευσης και μη κερδοσκοπικά ιδρύματα επαγγελματικής κατάρτισης», ενώ σε άλλες χώρες, όπως το Ηνωμένο Βασίλειο, χρησιμοποιείται ο γενικός όρος «εκπαιδευτικά ιδρύματα» χωρίς καμία περαιτέρω διευκρίνιση. Στον γαλλικό κώδικα πνευματικής ιδιοκτησίας δεν εξειδικεύονται τα ιδρύματα στα οποία εφαρμόζεται η εξαίρεση και χρησιμοποιείται η διατύπωση του άρθρου 5 παράγραφος 3 στοιχείο α): «χάριν παραδείγματος κατά τη διδασκαλία ή την επιστημονική έρευνα». Στην Ισπανία και την Ελλάδα, η εξαίρεση καλύπτει αποκλειστικά και μόνο τη διδασκαλία, ενώ αποκλείονται από το πεδίο εφαρμογής της οι ερευνητικές δραστηριότητες.

³⁶ Gowers Review of Intellectual Property 2006, παρ. 4.17 και 4.19

Εκτός από έναν βαθμό νομικής αβεβαιότητας λόγω της περιορισμένης εναρμόνισης, οι προαναφερθείσες διαφορές ενδέχεται να αποτελέσουν πρόβλημα σε περίπτωση που ένας σπουδαστής εγγράφεται για την παρακολούθηση σπουδών σε άλλη χώρα στο πλαίσιο μάθησης εξ αποστάσεως ή σε περίπτωση που καθηγητές και ερευνητές διεξάγουν τις δραστηριότητές τους σε περισσότερα ιδρύματα τα οποία εδρεύουν σε διαφορετικές χώρες. Αναλόγως της χώρας, η ίδια ακριβώς πράξη μπορεί να είναι νόμιμη ή παράνομη. Οι αιτίες του προβλήματος αυτού έχουν τη ρίζα τους στους ανόμοιους τρόπους με τους οποίους τα κράτη μέλη έχουν θέσει σε εφαρμογή την εξαίρεση στο πλαίσιο της εγχώριας νομοθεσίας τους. Κατά συνέπεια, έχουν υπάρξει εκκλήσεις για τη θέσπιση στο πλαίσιο της οδηγίας υποχρεωτικής εξαίρεσης για τη διδασκαλία και την επιστημονική έρευνα, με σαφώς προσδιορισμένο πεδίο εφαρμογής. Παραδείγματος χάρι, η Gowers Review συνιστά τον προσδιορισμό της εξαίρεσης για την εκπαίδευση «ανά κατηγορία χρήσης και δραστηριότητας και όχι με κριτήριο το χρησιμοποιούμενο μέσο ή τον τόπο»³⁷.

Παρόλα αυτά, σε περίπτωση που η εξαίρεση καταστεί υποχρεωτική και αποσαφηνισθεί λεπτομερέστερα το πεδίο εφαρμογής της, αυτό δεν θα συνεπάγεται επέκτασή της, διότι πρέπει να λαμβάνονται υπόψη τα συμφέροντα των δικαιούχων. Παραδείγματος χάρι, σε ό,τι αφορά την εξαίρεση στο δικαίωμα παρουσίασης στο κοινό χάριν παραδείγματος κατά τη διδασκαλία ή την επιστημονική έρευνα, η Gowers Review αναφέρει ότι «θα είναι αναγκαίο να διασφαλισθεί ότι πρόσβαση στο σχετικό υλικό (μάθησης και έρευνας) δεν θα έχει το κοινό εν γένει»³⁸ αλλά μόνο ένα περιορισμένο ακροατήριο σπουδαστών και ερευνητών. Σε αυτό ακριβώς το πνεύμα, η αιτιολογική σκέψη υπ' αριθ. 44 της οδηγίας για τα δικαιώματα δημιουργού αναφέρει ότι «η πρόβλεψη των εν λόγω εξαιρέσεων ή περιορισμών από τα κράτη μέλη θα πρέπει, ιδιαίτερα, να αντικατοπτρίζει δεόντως τις αυξημένες οικονομικές επιπτώσεις που μπορεί να έχουν στο πλαίσιο του νέου ηλεκτρονικού περιβάλλοντος· ως εκ τούτου, η εμβέλεια ορισμένων εξαιρέσεων ή περιορισμών μπορεί να χρειαστεί να περιοριστεί ακόμη περισσότερο όσον αφορά ορισμένες νέες χρήσεις έργων πνευματικής ιδιοκτησίας και άλλων αντικειμένων». Είναι απαραίτητο να επιτευχθεί η κατάλληλη ισορροπία μεταξύ της διασφάλισης επαρκούς επιπέδου προστασίας των αποκλειστικών δικαιωμάτων και συγχρόνως της ενίσχυσης της ανταγωνιστικότητας της ευρωπαϊκής εκπαίδευσης και έρευνας.

Ερωτήματα:

- (19) Είναι σκόπιμο να συνάψει η επιστημονική και ερευνητική κοινότητα συμφωνίες αδειοδότησης με εκδότες με σκοπό την αύξηση της πρόσβασης σε έργα για εκπαιδευτικούς ή ερευνητικούς σκοπούς; Υπάρχουν παραδείγματα επιτυχών συμφωνιών αδειοδότησης που επιτρέπουν την επιγραμμική χρήση έργων για εκπαιδευτικούς ή ερευνητικούς σκοπούς;**

- (20) Είναι σκόπιμο να αποσαφηνισθεί η εξαίρεση για τη διδασκαλία και την έρευνα έτσι ώστε να ανταποκρίνεται στις ανάγκες των σύγχρονων μορφών μάθησης εξ αποστάσεως;**

---

³⁷ Gowers Review of Intellectual Property 2006, παρ. 4.15

³⁸ Gowers Review of Intellectual Property 2006, παρ. 4.18

- (21) Είναι σκόπιμο να διευκρινισθεί ότι η εξαίρεση για τη διδασκαλία και την έρευνα δεν καλύπτει μόνο το υλικό που χρησιμοποιείται σε αίθουσες διδασκαλίας και σε άλλους χώρους εκπαιδευτικής χρήσης, αλλά και την κατ' οίκον χρήση έργων προς μελέτη;
- (22) Είναι σκόπιμο να θεσπισθούν υποχρεωτικοί ελάχιστοι κανόνες για την έκταση αποσπασμάτων έργων των οποίων επιτρέπεται η αναπαραγωγή ή διάθεση για εκπαιδευτικούς ή ερευνητικούς σκοπούς;
- (23) Είναι σκόπιμο να θεσπισθεί υποχρεωτική ελάχιστη απαίτηση σύμφωνα με την οποία η εξαίρεση καλύπτει τόσο τη διδασκαλία όσο και την έρευνα;

3.4. Περιεχόμενο που δημιουργείται από χρήστες

Οι καταναλωτές δεν είναι μόνο χρήστες αλλά ολοένα και περισσότερο δημιουργούν οι ίδιοι περιεχόμενο. Η σύγκλιση που παρατηρείται οδηγεί στην ανάπτυξη νέων εφαρμογών, οι οποίες στηρίζονται στην ικανότητα των τεχνολογιών πληροφοριών και επικοινωνιών να ενεργοποιούν τους χρήστες και να τους κάνουν να επιδίδονται σε δημιουργία και διανομή περιεχομένου. Οι εφαρμογές που είναι γνωστές ως «Web 2.0», όπως το ιστολόγιο (blog), το βιντεομήνυμα (podcast), το wiki και η ανταλλαγή βίντεο (video sharing), παρέχουν στους χρήστες τη δυνατότητα να δημιουργούν και να ανταλλάσσουν μεταξύ τους με ευκολία κείμενο, βίντεο ή εικόνες, καθώς επίσης να συντελούν κατά τρόπο πιο ενεργό και συνεργατικό στη δημιουργία περιεχομένου και στη διάδοση της γνώσης. Παρόλα αυτά, υπάρχει σημαντική διαφορά μεταξύ του περιεχομένου που δημιουργείται από χρήστη και του περιεχομένου που ήδη υπάρχει και το οποίο απλώς αναφορτώνεται από χρήστες και κατά κανόνα κατοχυρώνεται με δικαιώματα δημιουργού. Σε μια μελέτη του ΟΟΣΑ, το περιεχόμενο που δημιουργείται από χρήστες ορίζεται ως «περιεχόμενο το οποίο είναι διαθέσιμο στο κοινό μέσω του Διαδικτύου, έχει απαιτήσει έναν ορισμένο όγκο δημιουργικής προσπάθειας και δημιουργείται εκτός του πλαισίου επαγγελματικών μεθόδων εργασίας και πρακτικών»³⁹.

Η οδηγία προς το παρόν δεν περιλαμβάνει εξαίρεση που να επιτρέπει τη χρήση περιεχομένου που υπάρχει ήδη και κατοχυρώνεται με δικαιώματα δημιουργού με σκοπό τη δημιουργία νέων ή παράγωγων έργων. Η υποχρέωση εκκαθάρισης δικαιωμάτων ως προαπαιτούμενο της διάθεσης οποιουδήποτε μεταπλασμένου περιεχομένου θα μπορούσε να θεωρηθεί ως φραγμός στην καινοτομία, υπό την έννοια ότι εμποδίζει τη διάδοση νέων, δυνητικά μεγάλης αξίας έργων. Ωστόσο, προτού θεσπισθεί οποιαδήποτε εξαίρεση για τα μεταπλασμένα έργα, πρέπει να εξετασθούν προσεκτικά οι προϋποθέσεις υπό τις οποίες θα επιτρέπεται η χρήση που συνεπάγεται μετάπλαση, ούτως ώστε να μην προσβάλλει τα οικονομικά συμφέροντα των κατόχων των δικαιωμάτων επί του αρχικού έργου.

Έχουν υπάρξει εκκλήσεις για την αποδοχή μιας εξαίρεσης για το περιεχόμενο που είναι προϊόν μετάπλασης και δημιουργείται από χρήστες. Ειδικότερα, η Gowers Review έχει εισηγηθεί την καθιέρωση εξαίρεσης για «δημιουργικά, μεταπλασμένα ή παράγωγα έργα»⁴⁰, εντός των ορίων που θέτει η «τριπλή προϋπόθεση» της σύμβασης της Βέρνης. Το ίδιο έντυπο αναγνωρίζει ότι κάτι τέτοιο θα αντέβαινε στην οδηγία και, ως εκ τούτου, ζητά την

³⁹ Participative Web and User-Created Content, ΟΟΣΑ 2007, σ. 9.

⁴⁰ Σύσταση 11.

τροποποίησή της. Στόχος της αποδοχής μιας τέτοιας εξαίρεσης θα ήταν η ενθάρρυνση των καινοτόμων χρήσεων έργων και η τόνωση της παραγωγής προστιθέμενης αξίας⁴¹.

Βάσει της σύμβασης της Βέρνης, κάθε χρήση που συνεπάγεται μετάπλαση καλύπτεται εκ πρώτης όψεως από το δικαίωμα αναπαραγωγής⁴² και το δικαίωμα προσαρμογής. Οποιαδήποτε εξαίρεση στα εν λόγω δικαιώματα πρέπει να πληροί την «τριπλή προϋπόθεση». Συγκεκριμένα, πρέπει υποχρεωτικά να είναι ακριβέστερη και να παραπέμπει σε αιτιολόγηση της εξαίρεσης βάσει συγκεκριμένης πολιτικής ή σε είδη δικαιολογημένων χρήσεων. Επιπλέον, πρέπει να περιορίζεται σε σύντομα χωρία (σύντομες περικοπές, με αποκλεισμό των ιδιαίτερα χαρακτηριστικών χωρίων), ούτως ώστε να μην παραβιάζεται το δικαίωμα προσαρμογής⁴³.

Βάσει της οδηγίας, ορισμένες εξαιρέσεις παρέχουν δύναμη έναν βαθμό ευελιξίας αναφορικά με τις δωρεάν χρήσεις έργων. Εκτός από τις εξαιρέσεις που έχουν ήδη αναφερθεί, το άρθρο 5 παράγραφος 3 στοιχείο δ) επιτρέπει την παράθεση αποσπασμάτων για σκοπούς όπως η «άσκηση κριτικής ή βιβλιοπαρουσίασης». Επομένως, η άσκηση κριτικής και η βιβλιοπαρουσίαση είναι απλώς παραδείγματα πράξεων που δικαιολογούν την παράθεση αποσπασμάτων. Τούτο σημαίνει ότι μπορεί να θεωρηθεί ότι το πεδίο εφαρμογής του άρθρου 5 παράγραφος 3 στοιχείο δ), αν και η έκταση της παράθεσης πρέπει να «δικαιολογείται ως εκ του σκοπού της» και να «είναι σύμφωνη με τα χρηστά ήθη». Ο συγκεκριμένος «σκοπός» του σχολιασμού δεν είναι απαραίτητο να συνίσταται στην ανάλυση του ίδιου του έργου. Παρόλα αυτά, η έκταση μιας περικοπής που κρίνεται εύλογη όταν εντάσσεται στον σχολιασμό του συγκεκριμένου έργου μπορεί να αποκτά χαρακτήρα αθέμιτης πρακτικής εάν σκοπός της είναι ο σχολιασμός ενός ευρύτερου ζητήματος. Μία ακόμη εξαίρεση που παρέχει ορισμένα περιθώρια ευελιξίας είναι το άρθρο 5 παράγραφος 3 στοιχείο ια) της οδηγίας, που προβλέπει την εξαίρεση των χρήσεων «για γελοιογραφία, παρωδία ή μίμηση». Μολονότι οι χρήσεις αυτές δεν ορίζονται, παρέχουν στους χρήστες τη δυνατότητα να επαναχρησιμοποιούν στοιχεία από προϋπάρχοντα έργα για δικούς τους σκοπούς δημιουργίας ή μετάπλασης.

Ερωτήματα:

- (24) Είναι σκόπιμη η θέσπιση λεπτομερέστερων κανόνων σχετικά με τις πράξεις στις οποίες επιτρέπεται ή δεν επιτρέπεται να προβαίνουν οι τελικοί χρήστες όταν χρησιμοποιούν υλικό που κατοχυρώνεται με δικαιώματα δημιουργού;
- (25) Είναι σκόπιμο να προστεθεί στην οδηγία εξαίρεση για το περιεχόμενο που δημιουργείται από χρήστες;

---

⁴¹ Η Gowers Review έκανε σαφώς λόγο για «χρήση που συνεπάγεται μετάπλαση» βάσει της νομοθεσίας των ΗΠΑ και για το παράδειγμα της δειγματοληψίας στη βιομηχανία μουσικής hip hop. Παρόλα αυτά, βάσει της νομοθεσίας των ΗΠΑ, η χρήση που συνεπάγεται μετάπλαση από μόνη της δεν αποτελεί αμυντικό επιχειρήμα σε περίπτωση παραβίασης δικαιώματος δημιουργού. Αντ' αυτού, είναι μία από τις προϋποθέσεις που πρέπει να πληρούνται για να θεωρηθεί μία χρήση θεμιτή και να μπορεί συνακολούθως να προβληθεί το αμυντικό επιχειρήμα της θεμιτής χρήσης βάσει του άρθρου 107 του νόμου των ΗΠΑ για τα δικαιώματα δημιουργού.

⁴² Άρθρο 9 της σύμβασης της Βέρνης.

⁴³ Άρθρο 12 της σύμβασης της Βέρνης, Δικαίωμα προσαρμογής, διασκευής και άλλης μετατροπής.

4. ΠΡΟΣΚΛΗΣΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΥΠΟΒΟΛΗ ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΩΝ

Η συνδυασμένη εφαρμογή ευρέων αποκλειστικών δικαιωμάτων και ειδικών και περιορισμένων εξαιρέσεων καθιστά επιτακτικό το ερώτημα κατά πόσον ο αποκλειστικός κατάλογος εξαιρέσεων βάσει της οδηγίας επιτυγχάνει την «ισορροπία περί τα δικαιώματα και τα συμφέροντα μεταξύ των διαφόρων κατηγοριών δικαιούχων [...] και των χρηστών»⁴⁴.

Μία ρηξικέλευθη ανάλυση προϋποθέτει τη διερεύνηση του κατά πόσον η ισορροπία που επιτυγχάνεται με την οδηγία εξακολουθεί να ανταποκρίνεται στις ανάγκες του ταχέως μεταβαλλόμενου περιβάλλοντος. Οι τεχνολογίες και οι κοινωνικές και πολιτιστικές πρακτικές θέτουν διαρκώς εν αμφιβόλω την ισορροπία που επιτυγχάνεται σε επίπεδο νομοθεσίας, ενώ νέοι παίκτες στην αγορά, όπως οι μηχανές αναζήτησης, επιχειρούν να εφαρμόσουν τις μεταβολές αυτές σε νέα επιχειρηματικά μοντέλα. Τέτοιου είδους εξελίξεις μπορούν επίσης δυνητικά να προκαλέσουν την μετατόπιση αξίας μεταξύ των διαφόρων οντοτήτων που δραστηριοποιούνται στο επιγραμμικό περιβάλλον και να επηρεάσουν την ισορροπία μεταξύ εκείνων που κατέχουν δικαιώματα επί ψηφιακού περιεχομένου και εκείνων που παρέχουν τεχνολογίες πλοήγησης στο Διαδίκτυο.

Με γνώμονα τα προεκτεθέντα δεδομένα, η παρούσα Πράσινη Βίβλος αποβλέπει στην καταγραφή των απόψεων όλων των ενδιαφερομένων σχετικά με τις προπεριγραφείσες τεχνολογικές και νομικές εξελίξεις. Τα ερωτήματα που υποβάλλονται έχουν ενδεικτικό και μόνο χαρακτήρα, και οι ενδιαφερόμενοι είναι ελεύθεροι να υποβάλουν παρατηρήσεις επί παντός άλλου ζητήματος το οποίο αναλύεται ή έστω μνημονεύεται στην παρούσα Πράσινη Βίβλο.

Οι απαντήσεις και παρατηρήσεις μπορούν να καλύπτουν το σύνολο ή μόνο περιορισμένο αριθμό εκ των παραπάνω ζητημάτων και πρέπει να περιέλθουν το αργότερο μέχρι τις 30 Νοεμβρίου 2008 στην ακόλουθη διεύθυνση:

markt-d1@ec.europa.eu.

Αν ένας ενδιαφερόμενος επιθυμεί να υποβάλει εμπιστευτική απάντηση, πρέπει να επισημάνει ευκρινώς ποιο τμήμα της απάντησης είναι εμπιστευτικό και δεν πρέπει να δημοσιευθεί στον δικτυακό τόπο της Επιτροπής. Κάθε άλλη απάντηση που δεν θα έχει χαρακτηριστεί εμπιστευτική ενδέχεται να δημοσιευθεί από την Επιτροπή.

---

⁴⁴ Αιτιολογική σκέψη υπ' αριθ. 31.